

Blanšo, ludost i pisanje

Nisu istina i izvesnost suprotnost ludakovog sveta, nego opštost i sveobaveznost nekog verovanja, ukratko neproizvoljnost u sudovima.

– Fridrih Niče, *Vesela nauka*

U vremenu istorijografa suština je ne-biće u kojoj je sve moguće, jer u njoj ništa nije nemoguće – to je „svemogućnost“ ludila.

– Emanuel Levinas, *Totalité et infini*

Ali nije bilo svedoka mom ludilu, moja pomamljenost nije bila očigledna; samo je moje unutrašnje biće bilo ludo.

– Moris Blanšo, *Ludost dana*

U mnogo čemu razmišljanja Morisa Blanšoa se kreću između razmišljanja Fridriha Ničea i Emanuela Levinasa – svaki od ovih mislilaca je sagovornik u „beskonačnim dijalozima“. Niče, veliki mislilac imanencije dovodi u pitanje svaku prethodnu formu samoidentiteta, racionalnosti, zakonitosti i moralnosti, dok Levinas, mislilac etičke transcendencije par ekselans, teži Zakonu uprkos njenoj nedostižnoj prirodi. S druge strane Blanšoovo delo je svedočenje neodlučnosti koja leži naspram svakog razmišljanja o ludilu, i njegovu povratnu vezu sa zakonom, suverenosti, samim sobom, razumom i povrhu svega, sa pisanjem.

Remećenjem (zamišljenog) jedinstva filozofskog diskursa, Ničeov fragmentisan stil pisanja (stil koji Blanšo usvaja u svojim zrelijim delima) potire apotezu prethodnog metafizičkog i epistemološkog modela tako što uranja „novog“ čitaoca u nepromenljiv i beskrajn vrtlog iz kog povratka nema. Niče premlaćuje Metafiziku, tog golijata,

svojim aforističkim gestovima i uz pomoć najmanje reči (ovo podseća na Luterovu himnu koja poziva u boj) koja oslobađa nadmoćnu moć jasne razlike imanencije. Od vremena Ničeovog ludila i pisanja razmišljanje više nikada nije bilo isto: pokušava da nadoknadi svoje gubitke, ludački igra na ivici nihilističke litice, smejući se dok se njiše i tetura, piše, uvek piše i briše nekada jasne granice između filozofije i književnosti, istinitosti i lažnosti, svedočenja i fikcije.

Pre sopstvenog ludila, ili možda tokom ludila pre nepovezanosti i kasnijeg ćutanja, Niče piše da je ludost upravo razmišljanje, verovanje koje je neizbežno u vezi sa voljom za istinom. Mi smo uvek već ljudi, a veliki deo našeg ludila se sastoji od konstantnog odlaganja zamišljenog ludila. Za Blanšoa, ovo odlaganje preuzima formu pisanja, koja je najintrigantnija forma ludila.

Ali šta je ludost? Različita društva imaju svoje sopstvene definicije, kao i medicinske, pravne, religijske i moralne komplekse pomoću kojih se one određuju. Zar ova činjenica, da postoje različite definicije ludila među kulturama ne ukazuje da je ludilo u svojoj osnovi relativni koncept koji se protivi samoj logici na kojoj je zasnovana? Niče, koji ni sam nije bio stran ludilu, piše da je konstantno menjajući veo prurušavao „najgrozniju realnost antičkih Grka“. Ovaj veo ili maska bio je fenomen sveta koji je skrivao haos egzistencije. Pogledati ispod tog vela ili maske znači pozivati ludilo.

Prema Mišelu Fukou „ludost je puno više *istorijska* nego što se obično misli, a i dosta *mlađa* takođe“. Znamo da su u jednom momentu u Evropi oni koji su smatrani ludim bili slobodni da lutaju od sela do sela i od grada do grada; oni su u stvari često bili smatrani glasom božanske istine, i to je status koji se proteže sve od antičke Grčke. Društvo nije ni potvrđivalo, ali ni negiralo lude; oni su bili integrisani deo društvene strukture. Sa rastućim uticajem pozitivizma u 18. veku, ludost „postaje činjenica koja se prevashodno tiče ljudske duše, njenog

greha, ali i slobode“. Ludost ubrzo gubi svoj društveni položaj i njen svet postaje svet u kome je isključena, prerasta u bolest da bi konačno bila mentalna bolest, što je „jednostavno *otuđena ludost*, otuđena u psihologiji koju je sama načinila mogućom“. Rezultujuća psihologija pozitivizma, koja se u potpunosti bazira na racionalnosti, odnosno na zakonu neprotivrečnosti, nije više videla potrebu za iracionalnim. Stoga, ludilo često biva shvaćeno samo u odnosu na potpuno pozitivni pol razuma, poistovećeno sa unutrašnjim životom, sa dušom; ludost biva svedena od strane psihologije na puki problem moralnosti i eventualno, problem zakona. Ali u ovom iskustvu nerazumnosti „se zapadni čovek susreo sa noći svoje istine i njegov najveći izazov postaje, a i dalje jeste, način pristupa prirodnoj istini čoveka“. Nalik Ničeovoj genealogiji, Fukoova arheologija želi da povrati ono što se smatra nemogućim za pojmiti (čula, strasti, instinkti, itd.) na svoje zasluženom mestu u neksusu razuma i nerazumnosti.

Biti čovek znači biti stalno na udaru mogućnosti ludila, odnosno, mogućnosti da nas ne razumeju. Ludost nije samo negacija normalnosti, jer šta je normalnost nego društvena interpretacija? Relativna je distinkcija između razuma i ludila; implicira određeni stepen teškoće da se razume druga osoba. A istorijski gledano razum je određen u poslednja dva veka, i to ne društvenim koncenzusom, već od strane male grupe ljudi koji su u određenim istorijskim momentima držali uzde vlasti koja je diktirala pravna i moralna načela.

Blanšoova lična istorija je odraz relativnosti držanja jednog stava. Branilac fašizma u toku prve polovine svog života koji kompletno menja svoje političke stavove nakon Drugog svetskog rata i prihvata radikalnu levicu. Često je žalio za svoje prethodne političke poglede i oštro je kritikovao druge, posebno Hajdegera, jer se nije javno odrekao svoje povezanosti sa oštro desničarskom ideologijom. Možemo samo spekulirati da li takva velika svetska promena nosi sa sobom neprestan

osećaj krivice i žalosti koja lako verovatno može dovesti do određenog tipa ludila.

Neutralnost, *il y a* i transcedencija

Blanšo je zarobljen u ludilu paradoksalne oscilacije između predaje i želje. Uronjen u totalnost sveta, on je pomiren sa izvesnošću konačnosti i smrti, kao i ludačke apsurdnosti koju će on nazvati „neutralnost“ (*le neutre*) – anonimnost jezika koji ne pripada nikome, što je niti koncept niti prostor. Bez obzira, kroz nezaustavljivu moć večne želje, on je neumoljivo privučen ka ideji eksterijornosti, i daljeg od toga – privlači ga transcedencija i u njoj on pronalazi zajednički jezik sa svojim dugogodišnjim prijateljem, Levinasom.

Iako nisu jedno te isto, neutralnost i Levinasov pojam *il y a* dele osnovnu zajedničku dimenziju: obe ideje vode ka shvatanju ništavila, u smislu odsutnosti Boga ili pozitivnosti postojanja. Blanše piše: „To postoji [*il y a*] je jedna od Levinasovih najfascinantnijih predloga. To je takođe njegovo iskušenje, jer je ono obrnuta transcedencija, stoga nije različita od nje same... kao apsolutna neodlučnost... privlači nas ka neizvesnoj spoljašnosti“. Postojanje nepostojanja nije negacija prisutnosti, već prisutnost nepostojanja metaforički cilja van okvira celokupnosti postojanja i nepostojanja gde (ne)postojanje koncepta neutralnosti i *il y a* nije ni potvrda ni negacija postojanja. Celokupnost nije ni potpuna ni konačna; ona nije *sve*. Neutralnost remeti jednodimenzionalnost celokupnosti i nudi nam pogled u transcedenciju; nudi na ne-Noć izvan Dana. S druge strane, neutralnost „ne dozvoljava sebi da bude shvaćen ni u pogledu imanencije niti u pogledu transcedencije i vodi nas u sasvim drugi tip odnosa“. Neutralnost je ne-prostor jezika, Kazivanje koje evocira ludost koja je praćena nepovratnim Redom blistavog Dana.

Uprkos njegovoj privlačnosti i želji, Blanšo je veoma sumnjičav

prema terminu „transcendencija“, koji je „ili suviše jak – veoma brzo se stiža – ili, s druge strane, on drži sebe i nas unutar granica koje bi trebao sam da probija... Transcendencija unutar imanencije: Levinas je bio prvi koje se posvetio ovoj neobičnoj strukturi (osećajnost, subjektivnost), kao i opiranju da bude zadovoljen inicijalnim šokom koje nude ove dve suprotnosti“. Štaviše, on beleži da postoji neobjašnjiva povezanost između termina transcendencije i neposlušnosti.

Mada, dok može da piše o metafizičkoj želji za apsolutnim drugim, kao što je transcendencija, i da razume takvu transcendenciju kao samu etiku, Levinas identifikuje ludilo o kom Blanšo piše tako silovito: „Biće koje želi ne isrpljuje sudbinu svog postojanja u toj želji. Ova sudbina ne mora nužno da implicira na tragediju, jer odlučno protivljenje stranim htenjima je možda ludnost, jer jedno može da komunicira sa Drugim i da ga želi“. Ove misli vode Levinasa da upita Blanšoa o nečem drugom: „Da li je ludost izlaz ili je izlaz ludost?... Spoljašnost koja je stvorena u nemogućnosti postojanja spoljašnjosti – misao koja stvara želju za nemogućom spoljašnjošću. U tom pogledu je to ludost, ili naše preligiozno predubeđenje“.

Blanšo u svojim delima *Ludost dana* i *Momenat moje smrti* demonstrira da je neprestano pisanje, čak i ako je kvazi-repeticija, način na koji se posvećujemo nemogućnosti spoljašnjeg i maskira kaos koji preti poretku koji štiti i uništava. Drugde, on ovo neprestano pisanje smatra kao „proces bez rada“ (*désœuvrement*) – stvaranje *nepostojanja* rada, a ne samog rada, iako to pisanje piše posredstvom rada i kroz rad. Pisanje ne označava ni početak ni kraj što je jedan od razloga zašto ove dve priče možemo čitati uporedo. U obe naracije „trenutak“ ima određenu dozu „lakoće“ koja se oseti u nemogućoj potrebi umiranja kroz smrt, što ne stvara stanje sreće, već vrstu ekstaze – izduvni ventil.

Ludilo koje doživljava hospitalizovani pacijent/zatvorenik u *Ludost dana* je ludost sa kojom se on suočava kao sa danom, svetlošću,

kao sa nečim što je ograničeno na racionalni svet zdravorazumskog postojanja. Taj, hospitalizovani narator, je doživeo nesreću. Oslepljen je i ima slomljeno staklo u očima. Sve vreme ga ispituju kako se to desilo, a on se ne seća (ili ne želi da se seti), što frustrira lekare i vlasti. Blanšo ukazuje da „nesreća rešava sve“, kao i povezivanje nesreće sa zaboravnošću (čak i sa onim drevnim) i opisuje vezu između nesreće i ludila: „Nesreća nije misao koja je poludela; nije možda ni misao koja se smatra da je nosilac ludila“. Šta označava slika polomljenog stakla? S jedne strane, izaziva slepilo koje štiti i dovodi do ludila; s druge strane, delići polomljenog stakla fragmentiraju „jasnu“ sliku sveta i individualnog identita, tako da su fikcija i svedočanstvo potpuno pomešani – tačnije, predstavljeni su zajedno i nemoguće je napraviti adekvatnu distinkciju među njima. Ali ko je Ja (je), koji je narator ovih priča? Ludilo sa kojim se hospitalizovani čovek susreće je u sprezi sa njegovim identitetom, stoga on ne može da adekvatno zapamti detalje događaja u kojima je oslepljen.

Pisanje knjige, nepostojanje dela i ne-egoizam

Prema Blanšou, kultura je u sprezi sa knjigom. Ovo se ne odnosi samo na empirijsku knjigu koja ispunjava naše biblioteke, već i na *Knjigu* koja tek „treba da se pročita, napiše, koja je uvek napisana i u koju se potpunosti prodre čitanjem“. Apsolutizacija knjige, koja pretpostavlja da ona može zauzeti različite oblike, kao što je Biblija, logika identiteta, hegelovski sistem i Državni zakoni, predstavljaju tek vrh ledenog brega metafizike bivstva. Iako je knjiga „uslov za svako pisanje i svako čitanje“, ona je takođe „prevara zbog koje pisanje ide ka *nepostojanju knjige*“ što „se odriče neprekidnog bivstva, kao što izmiče pitanjima koje je iznedrila knjiga“. Nepostojanje knjige se odnosi na bezličnu spoljašnjost ili različitost koja je „zatvorena“ unutar knjige, a opet je više od knjige. Kako tvrdi Blanšo, pisanje je „odnos koji se

stvara, ne između pisanja i stvaranja knjige, već kroz samo stvaranje knjige, između čina pisanja i nepostojanja dela“.

Distinkcija knjige i dela o kojoj priča je krucijalna za njegovo poimanje čina pisanja. Knjiga se određuje osećajem vremenske konačnosti. Delo, s druge strane, je uvek proces. To je „oklevanje“ između knjige i Knjige *koja tek treba da se napiše*, „a zatim između dela koje je postojanje ili nepostojanje dela koje konstantno izmiče i gde se vreme samo od sebe poremeti“. Pisanje knjiga stoga obelodanjuje svoje radnje unutar teleološkog okvira, ali delo, za razliku od knjige koja smatra da je potpuna, zna da je nepotpuno. U svom najvišem smislu, knjiga je primalac i sakupljač ustaljene forme znanja i stoga prkosi neutralnosti. S druge strane, u svojoj želji da ide *dalje* od knjige delo prihvata neutralnost, stoga otvarajući sebe za tačku gledišta „nepostojanja znanja“.

Pisanje kao proces bez rada stvara nepostojanje dela (ali ne i samog Dela). Slično tome, pisanje piše kroz knjigu da bi stvorilo knjigu, ali ne miruje u formi Knjige kao svoje potpune sudbine; pisanje se ne sme odmoriti u svom *telos*-u. No, ipak ni knjiga, a ni delo ne predstavljaju kraj pisanja. Ni knjiga, a ni delo ne pozivaju individuu da piše, već je taj poziv privlačnost *čiste eksteriornosti*, koja nije ni spoljašnjost, niti eksterijerna forma bilo kog idealnog prisustva i ona ostavlja trag pomoću kojeg je moguće se vratiti na izvor (*arche*). Blanšo govori: „Kada počnemo da pišemo mi ili ne počinjemo ili ne pišemo: pisanje ne ide ruku pod ruku sa započinjanjem“. Pisanje narušava vreme-prostor svake knjige. Stvaranje nepostojanja dela i napretkom ka nepostojanju knjige, pisanje, kao ne-nepostojanje nepostojanja i centar van centra, stvara rupe u vremenu (u sadašnjosti) knjige, a isto tako i u prostoru (centru) knjige. Pisanje nepostojanja dela „određuje (neutralno) razdvajanje vremena i prostora koji su drugi, tačnije, koji ne afirmiše sebe u odnosu sa jedinstvom“, stoga osiguravaju nemogućnost

stvaranja Dela.

Pisanje koje piše za Delo nam otkriva dualno autorstvo. Ono odaje signale smrti autora i Ja ili sopstvenog ega koje piše *u ime* autora. Vlastito ime više nema ikakvo značenje u pisanju koje piše za Delo. Stefan Malarme, prema Blanšou, je doveden do ivice razuma zbog toga što Delo kao knjiga (kao potpunog i stoga završenog) ga vodi van njegovog imena. Slično njemu, Niče, koji deli ovo isto saznanje o pisanju je vođen van njegovog imena. Nije bitno čije ime je postavljeno – Niče, Dionis ili ime Razapetog: „Ja sam svako ime u istoriji“. Za razliku od knjige koja je stvorena pisanjem i koja se može odrediti potpisom, delo ne poznaje jednog jedinog autora. Zato dok „knjiga može uvek biti potpisana, delo – Svečanost kao nesreća – zahteva pomirenost, zahteva da svako ko tvrdi da ga piše se odrekne sebe kao ličnosti i da prestane da imenuje sebe“.

Pisajući o Blanšou (zar je Niče ikada daleko do toga?), Levinas baca svetlo na Ničeovo pitanje identiteta: „Stvaralac je ona osoba čije je ime zbrisano i na koga je sećanje izbledelo. Stvaralac nema moći nad svojim delom. Pisati znači prelomiti vezu koja ujedinjuje svet (*parole*) sa sobom – da iskrene odnos koji me tera da pričam sa *ti* – eho onog što ne može da prestane da priča.“ Fragmentisano i difuzno „Ja“ koje (a ne koji) piše, gubi svoje pravo na fiksni identitet u procesu pisanja. Ovo „ja“ u množini je ono što (a ne oni koji) narušava vreme-prostor svake knjige.

Niče identifikuje fiktivnu strukturu *ega* sasvim jasno u svojim mislima o večnoj cikličnosti. Blanšo spekulise da je ovo možda izvor Ničeovog „ludila“:

Niče svakako može biti rođen pre Hegela, i kada je on rođen, to je u stvari uvek pre Hegela. Iz ovog proizilazi ono što bi neko nazvao njegovo ludilo: odnos koji je neminovno preuranjen, uvek očekivan, nikada nije u ovom trenutku, stoga bez ičega što bi ga moglo osigurati tako što bi ga zasnovalo na aktuelnosti – bilo one koje su

trenutne, prošle (izvorno) ili u budućnosti (proročke). Kada osoba zadovoljno može reći da je ludilo razum pre razuma, onda ne razume ni ludilo ni razum... I Niče uvek dolazi dolazi nakon toga, jer zakone koje on donosi predlažu da je završetak vremena sadašnje i u ovoj sršenosti nalazi njenu potpunu uništenost, kao što je Večno Vraćanje, afirmišući budućnost i prošlost kao jedine vremenske autoritete... Ludost „svega što dolazi opet“.

Ničeovo ludilo je sasvim „drugo ludilo“, bez jasne oznake, jer ovde jezik prevazilazi zakon, biva određen u prošlosti, izgovoren u sadašnjosti a doveden u pitanje u budućnosti. Ali ova budućnost je budućnost koja se večno vraća i tako uništava svaki oblik prošlosti i sadašnjosti. Kako neko reaguje na takvo poimanje vremena. Kako neko reaguje na identitet „sebe“ koji je konstantno oblikovan i menjan ovakvom privremenošću? Prema Blanšou „pisanje samo po sebe može da odgovori na tu potrebu, pod uslovom da je diskurs kao logos, nakon što je prepoznao sebe, oduzeo osnovu na kojoj pisanje može da se deklarise ili da koristi kao oslonac. Time se pisanje izlaže opasnosti i sujetnom glamuru, koje niko od tada ne sme nazvati: ludo pisanje.“

Pisanje, ludilo i zakon

Kao ono što sadrži i *jeste* eksteriornost, pisanje je uvek bilo „iz eksteriornosti pisanja i protiv eksteriornosti zakona, a uvek je zakon crpeo resurse iz onog što je napisano“. Prema tome odnos pisanja i zakona je ogoljen. Blanšo govori da pisanje postaje zakon „čim eksteriornost pisanja *popusti*.“ Šta je to popuštanje?

(To je) privlačnost snage govora... uzimanje forme u jeziku tako što dovodi do knjige – pisanog govora – (u kojem) se eksteriornost pojavljuje: na najvišem nivou kao eksteriornost Zakona, i na najvišem i najnižem nivou, kao interiornost značenja. Zakon je samo pisanje, pisanje koje se odreklo eksteriornosti zabrane (l'entre-dire) kako bi odredilo mesto zabrane. Nelegitimnost pisanja, koje je prema Zakonu uvek neposlušno, skriva asimetričnu nepravilnost zakona u odnosu na pisanje.

Kada pisanje, kao odgovor na glas, postane pisani govor u obliku knjige, eksteriornost pisanja (ono što čini stvaranje knjige uopšte mogućim) „slabi“ u eksteriornosti knjige; ili da se izrazimo na kvazi-biblijski način, „pada“ (*tombe*) u eksteriornost knjige. Ovaj način pisanja rezultuje u realizaciji procesa pisanja i kao proizvod knjige stvara *konkretizaciju* značenja. Stoga, knjiga se podiže na nivo Knjige time što pokušava da se postavi kao apsolutnost Dela. Ovo uzdizanje knjige za rezultat ima eksteriornost koja odbija da prizna čak i osnovniju eksteriornost od svoje.

Pisanje je „nelegitimno“ u odnosu na knjigu, koja je sada postavljena kao Zakon i Istina, i „skriva“ pravo bezakonje tvrdnji Knjige, to jest, „asimetričnu nelegitimnost Zakona u odnosu na pisanje“. No, paradoksalno je da „zakon ne spasava od pisanja tako što izaziva da pisanje bude posredno prisutno kroz pukotine – tranzitivnost – govora.“ Potreban nam je zakon da bi se zaštitili od pisanja, jer su nam potrebne maske da bi se zaštitili od haosa egzistencije (Niče) ili užasavajuće anonimnosti *il y a* (Levinas). Kako se pisanje kreće ka odsustvu knjige, to jest ka onome što je izvan knjige (i pre i posle), tako i proizvodi sa sobom knjigu i odsustvo dela. To je u stvari nepostojanje dela. Pisanje se nikada ne završava i uvek ostaje izvan sebe.

Postoji potreba za pisanjem koja prethodi bilo kom zakonu, što čini zakon nelegitimnim čak i pre nego što biva izrečen. Levinas navodi da čak „iako je to razumno, [zakon] nije kazivanje [*dire*], već je potreba koja se nameće bez govora i da je gluva na svaki diskurs – to jest, na izvinjenje, molbu, ili žalbu“. Zakon se ne odnosi ni na koga ponaosob, ne zato što je univerzalan, već zato što u ime jedinstva, je on sam princip razdvajanja. Zakon želi da se postavi kao most između jednog i mnogih, između pravila i izuzetka. Zakon štiti mnoge od jednog, i jednog od mnogih. Prema Blanšou:

To je možda grandiozna laž zakona: „legalizovanjem“ eksteriornog kako bi se ono činilo mogućim (ili postojećim) oslobađa sebe od bilo kakve odlučnosti ili zadovoljstva ne bi li očuvalo sebe kao jasno neprimenjivu formu, potreba kojoj nijedna prisutnost ne odgovara. Mada je segmentovana na nekoliko formi i kroz načela saveza u ritualnim oblicima kako bi dozvolilo diskretan povratak sebi, gde će neprekršiva privatnost „ti ćeš“ biti potvrđena.

U Hegelovoj metafizici, na primer, razum (*vernunft*) je u dvostrukoj vezi, što primećuje Žak Derida, i to je njegova „laž“: u želji da se postavi objektivno, razum u stvari otkriva svoju subjektivnu prirodu. Samopostavljanje i samokonfirmacija razloga/zakona kao najvišeg reda izdaje sebe kao puke želje svesti da se postavi kao autoritet, da podigne ljudskog subjekta na nivo Boga, potez koji je Sartr smatrao lošom namerom.

Ludilo, zakon i psihologija

Niče tvrdi da je „najveća opasnost“ čovečanstvu ludilo, ili njegovim rečima rečeno: „Radost u ljudskom nerazumu“. Da se čovečanstvo nije držalo racionalnosti tako snažno kao što jeste, ono bi davno nestalo. Razum je potreban; ono je jedno od maski koje nas štite od horora haosa; štiti nas od nemanja svrhe i koristi. „Prema tome, naše najveće dostignuće dosad je što smo se predali zakonu dogovora – bez obzira na to da li je ovo istina ili laž.“ Međutim, razum uzdignut na status univerzalnog je jednako ludo i opasno kao prihvatanje nerazuma. Iz tog razloga potrebno je nekada nositi masku Apolona, kao što je potrebno nekada nositi lovorike i tirs Dionisa. Za antičke Grke, odbiti bilo koju od ovih maski je pozivati ludost i prekršiti zakon, kao što to prikazuje Euripidova tragedija *Bahantkinje*.

U dobro poznatom pasusu, Žak Lakan navodi: „Ne samo da se ljudsko postojanje ne može razumeti bez ludila, ono ne bi ni bilo ljudsko

postojanje ako ne bi u sebi nosilo ludilo, kao limit naše slobode“. Ali ovo je jezik Zakona koji definiše ludilo, tvrdi Blanšo, koje u najboljem slučaju određuje ulogu onog što mu je prethodilo, onog što je bilo pre zakona, iako sam zakon implicira na nemogućnost ičega što mu je prethodilo. Zato ludilo ne postoji, ali *će postojati*... Realizacija saveza između istine i razuma u obliku Zakona je jednako ludo kao prihvatanje potpune iracionalnosti. Istina ne postoji u brisanju nerazuma; istina je hod po tankoj žici između razuma i nerazuma.

Kako tvrdi Fuko, kao što psihologija „nikada neće moći da kaže istinu o ludilu, jer ludost je ta koja čuva istinu psihologije“, tako zakon ne može da prenese istinu o pisanju jer je pisanje ono koje čuva istinu zakona. Prema Blanšou „eksteriornost koja postaje Zakon je pod protekcijom Zakona; Zakon zauzvrat je u pisanoj formi, tako da opet potpada pod starateljstvom pisanja“. Stoga, veza između psihologije i zakona je uspostavljena i na taj isti način se održava. Jer psihologija nema značenje bez povezanosti sa ludilom, tako i zakon nema značenje bez povezanosti sa pisanjem. Pisanje koje ne piše Delo, već piše knjigu kao Delo je pisanje koje postaje Zakon; takvo pisanje je ono koje se konkretizuje kao Knjiga. Ukoliko se pisanje shvati analogno kretanju haosa, neutralnosti, ili pak i izvornih razlika, onda upostavljanje teze pisanja kao Knjige/Zakona je konačan pokušaj konkretizacije značenja bića. Takvo uspostavljanje je akt koji može dovesti do nasilja neverovatnih proporcija, što je i istorija dokazala.

Zbog toga što ono što se kreće ka nepostojanju knjige – tačnije, ka i kroz Delo koje nikada ne može biti završeno – pisanje nikada ne može legitimno stvoriti Knjigu. Knjiga koja postaje zakon određuje šta je moralno, a šta nemoralno, kao i šta je razumno, a šta nerazumno; jedna od maski koje oblači je psihologija pozitivizma. Kao sistem postojanja, takav diskurs uspostavlja sebe kao vrhovnu instancu tako što pokušava da ograniči biće opisujući ga u potpunosti razumnim.

Time ono sebe postavlja uporedo sa mnogo starijom tradicijom koja negira svet nerazuma (kao što je svet tela) u korist nečeg izvan, što je samo dostupno kroz unutrašnju dimenziju, to jest, kroz dušu i um.

Ova negacija spoljašnjeg i tela je odraz pokušaja da se ograniči eksteriornost pisanja, neutralnosti i izvornih razlika, haosa, *il y a*, kao i samog bića. Pisanje, „ta luda igra“, postojala je pre svake afirmativne ili negirajuće odredbe; ono je prethodnik svakom zakonu, principu, činjenici, pravu ili strukturi, i kao takvo, pre bilo kakve moralne norme (iako to možda nije etički). Ludilo pisanja je večan, neteleološki pokret. Za razliku od tvrdnje fenomenologije u vezi intencionalnosti, gde se misao jednači sa objektom, pisanje (večnost) u odnosu na delo (postojanje) je ponajpre nejednako. Pisanje ne nalazi svoje pravo postojanje u formi knjige. Uvek prisutno u knjigama, ali ipak nemoguće da se završi, delo slavi svoju nemogućnost i propast. Pisanje (kao) i „nesreća“ aktivno stvaraju nedostatak dela kroz proces bez rada i postaju „neodređenost koja leži između razuma i nerazuma“. Rezultujuće Dionizijevsko slavlje Dela je Malarmeova luda igra.

Ludost, razum i istina

Da li je ludost jednostavna nemogućnost da budemo shvaćeni? Ili je ludost pokušaj da se predstavi pogled, razlog ili da se stvori nešto trajno u svetu koje samo po sebi nije trajno? Da li moramo da tragamo za Istinom, baš po svaku cenu? U *Ludosti dana*, Blanšo piše:

Muškarci, čudna bića, žele da pobegnu od smrti. Neki od njih viknu „Umri, umri“, jer žele da pobegnu od života, „Kakav život. Ubiću se. Predaću se.“ Ovo je žalosno i čudno; to je greška.

No ipak sam upoznao ljude koji nikada životu nisu rekli „Ćuti“, koji nikada nisu rekli smrti „Beži!“ Skoro uvek su to bile samo žene, ta predivna bića. Muškarce napada teror, noć se prelama kroz njih, njihov trud i rad postaje prah i pepeo. Oni koji su bili toliko bitni, koji su hteli da stvore svet ostaju zapanjeni; sve se raspadne.

U potrazi za „istinom“ o Izidi, Niče možda shvata nelegitimnost tvrdnje „muške racionalnosti“, metafizike svetlosti i njene superiornosti nad „noći ženske iracionalnosti“. Derida piše: „Kastracija ili ne *logos as ratio-a* je centralna tačka ove debate oko metafizike. To je takođe borba oko poetike (između poezije i filozofije), oko smrti ili budućnosti filozofije. Ulog je jednak.“ Istina boginje Izide je, paradoksalno, kastracija racionalnog *logosa* Svetlosti i same Istine. U standardnoj verziji mita Set je taj, dok je u drugim verzijama (i da li su to starije i jednostavno patrijarhalne verzije?) Izida ta koja krši zakon i ubija svog supruga, velikog zakonodavca Ozirisa. Ona zatim uzima sve delove njegovog raskomadnog tela, osim jednog – njegov reproduktivni organ koji će pojesti riba. Tako ostaje Zakon-Istina, ali sada samo kao sena, kao zračak svetlosti koji je ograničen na zaleđe nečeg van, u svetu mrtvih. Fuko piše: „Zakon je sena ka kojoj svaki gest obavezno napreduje; to je sama senka tih gestova.“

Ludilo je izaći van okvira racionalnog diskursa i metafizike da bismo pronašli Izidin hram i usudili se da podignemo veo i priupitamo proketo pitanje u ovom racionalnom svetu gde muškarci dominiraju: „Možda je istina žena – šta kažete na to?“ Zar nije da se određena doza ludila pojavi kada se preispitaju samoproklamovane teritorije Razuma, Države i Zakona? Zar nije da se određena doza ludila pojavi kada se preispita samoproklamovan autoritet Autora Knjige? Ili je ovde slučaj da je ovaj određen tip ludila, nemogućnost da se komunicira, odnosno nemogućnost da se u potpunosti pristupi procesu interpretiranja, deklaracija superiornosti racionalnog diskursa nad svim drugim? Zar nije ludilo ono koje u ime razuma postavlja sebe kao jedinu referentnu tačku i kriterijum mere razuma jednog diskursa?

U eseju o Fukou, Blanšo piše: „Ono što nam pretili, kao i ono što nam služi, jeste manje razumno od mnogobrojnih formi racionalnosti,

ubrzanu akumulaciju racionalnih sistema, logičan vrtlog racionalizacija koje su od koristi za pravno-kriminalistički i zdravstveni sistem, pa čak i sistem školovanja“. Ludost sasvim jasno ne pokreće pitanja postojanja i razuma, što je verovatno polazna pretpostavka mnogih koji zvanično definišu ludilo; pre je slučaj da je ludost posledica i proizvod realizacije i konkretizacije postojanja qua Razum. Konkretizacija ili svršetak pisanja (knjige) je rezultovalo u produkciji knjige kao Dela, kao Knjige, koja se zbog svojstva svog jedinstvenog statusa proklamovala kao Zakonodavac i Zakon. Stoga, zar nije Razum pokušao da se zaštiti i da se istakne kao nosilac stalne maske, koja u toj svojoj obmani smatra „stvarnost“ kao onim *stvarnim*? Možda ludost ne preispituje samo knjigu ili autora knjige; sasvim je moguće da je ludost proizvod razuma prilikom ograničavanja haotične i tekstualne prirode postojanja, ludost koja zauvek postoji kao TA Knjiga. U konačnoj analizi nisu neutralnost, kaos, *il y a*, niti čak apsolutna eksteriornost ti koji dovode do ludila. Ono što nas nagna na ludost je pokušaj da se shvati i dominira nad *postojanjem* na tako jedan *apsolutan* način. Ovdje dolazimo do dodirne tačke u razmišljanju Blanšoa, Ničea i Levinasa; pozicija koja pretila našoj bezbednosti, a u isto vreme nas služi tako fantastično u našem vrdanju pisanja.